

УДК 343.13(477)

Олексій Валерійович Салманов,

викладач кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ

<http://orcid.org/0000-0001-9421-5085>

ЩОДО ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ПОМІЩЕННЯ ОСІБ У ПРИЙМАЛЬНИК-РОЗПОДІЛЬНИК ДЛЯ ДІТЕЙ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Неповнолітні у кримінальному провадженні є категорією осіб, щодо яких досягнення мети перевиховання є найбільш бажаним, тому кримінальне провадження саме до цих осіб повинно виконувати виховну функцію, забезпечуючи при цьому всебічний захист прав і охоронюваних законом інтересів неповнолітніх, які потрапили у конфліктну ситуацію із законом.

У кримінально-правовому розумінні «підлітками» прийнято вважати осіб, які досягли віку кримінальної відповідальності, тобто 16 років, а у окремих випадках, відповідно до ст. 22 Кримінального Кодексу України, 14 років [1]. Відповідним чином, «підліткова злочинність» розуміється як така, що вчиняється особами, які не досягли віку кримінальної відповідальності. Класично підлітковий вік визначають як перехідний, і це не випадково.

Підліток – людина, яка перебуває в стані переходу від дитинства до дорослості, від незрілості до зрілості, тому в її поведінці виявляється суперечливість і нестійкість, різкі коливання від наївно–дитячих вчинків до серйозно мотивованих дій, має особливу схильність до різного роду впливів, у тому числі й таких, які повертають із правильного шляху й є причиною серйозних помилок і відхилень від суспільної моралі, призводять до моральних зривів і падінь особистості.

Останнім часом спостерігається тенденція укріплення вольової складової особи у такому віці, а також завдяки доступності до будь-якого роду інформації

через всесвітню мережу «Інтернет», поглибленню знань стосовно способів вчинення злочинів та уникнення відповідальності за них. Одним із актуальних і найпоширеніших способів є приховування особою, яка вчиняє кримінальне правопорушення, свого віку або вчинення такого діяння особою, яка не досягла віку кримінальної відповідальності.

Уявімо ситуацію, де особа, за зовнішністю якої виникають суперечності стосовно її віку, скоює тяжкий або особливо тяжкий злочин, при цьому відмовляється повідомляти працівникам органів Національної поліції будь-які дані про себе і стверджує, що їй 12 років. Відповідно до чинного законодавства, така особа не підлягає кримінальній відповідальності і має бути негайно звільнена, але не існує жодних підстав вважати, що даній особі дійсно 12 років. У такій ситуації необхідно терміново призначити проведення судово-медичної експертизи задля визначення віку особи, а також інших питань, визначених у п.1 ст. 485 КПК України [2].

Відповідно до висновку експерта вирішується питання стосовно встановлення віку особи. Після чого, необхідно обрати алгоритм законний дій для притягнення особи до кримінальної відповідальності або застосування до неї примусових заходів виховного характеру. Припустимо, що судово-медичною експертизою встановлено приблизний вік особи – 12 років. Але інша інформація про таку особу залишається невідомою. Звісно, логічним є звернутися та передати особу до органу опіки та піклування, але існує достатньо причин вважати, що малолітня особа буде намагатися переховуватися від органів досудового розслідування, що у свою чергу, відповідно до п.1 ч.1 ст. 177 КПК України, є підставою для застосування щодо неї запобіжного заходу.

Чинним законодавством про кримінальну відповідальність визначено процесуальний порядок застосування примусових заходів виховного характеру. Відповідно до ст. 498 Кримінального процесуального кодексу України, застосування примусових заходів виховного характеру здійснюється внаслідок вчинення особою, яка після досягнення одинадцятирічного віку до досягнення

віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння. У ч.4 ст. 499 КПК України зазначено, що відповідну особу може буде поміщено у приймальник-розподільник на строк до 30 днів на підставі ухвали слідчого судді.

Позитивним моментом є те, що у 2017 році скасовано наказ МВС України №384 від 13.07.96 року, та прийнято наказ МВС України № 560 від 03.07.2017 року «Про організацію діяльності приймальників-розподільників для дітей органів Національної поліції України» [3], в якому було змінено загальні положення відповідно до норм чинного КПК України та Закону України «Про Національну поліцію».

Нажаль, і до теперішнього часу залишаються актуальними окремі питання щодо відсутності приймальників-розподільників у містах та селах. Відповідно до п.4. Загальних положень Положення «Про організацію діяльності приймальників-розподільників для дітей органів Національної поліції України», затвердженого вищевказаним наказом МВС України, «приймальники-розподільники для дітей функціонують у складі головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим, м. Севастополі, областях, м. Києві та підпорядковуються керівництву цих головних управлінь».

Наразі злочини вчиняються підлітками не лише у обласних центрах, а й у невеличких містах та селах. А, отже, для поміщення особи у приймальник-розподільник необхідно здійснити порядок її доставляння до такого закладу, що знаходиться у обласному центрі. Тобто існує нагальна проблема щодо врегулювання порядку поміщення осіб у приймальник-розподільник із віддаленої від обласного центру місцевості.

З впевненістю можна стверджувати, що вищевказані проблемні питання потребують негайного нормативного врегулювання.

Список бібліографічних посилань:

1. Кримінальний кодекс України станом // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131 / Офіційний сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

2. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 / Офіційний сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

3. Положення про приймальники-розподільники для дітей органів Національної поліції України, затверджене наказом МВС України № 560 від 03.07.2017 / Офіційний сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0926-17#n16>.